

การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา
โดยอีเลิร์นนิง (E-LEARNING)
INCREASING EFFICIENCY SOCIAL STUDIES LEARNING
MANAGEMENT BY USING E-LEARNING

¹พระสมุห์วงศ์ทอง สุภทโท (ต่อมคำ), ²พระสมุห์สุทธิศักดิ์ สมบุญเมธี (คงมาก), ³
พระพัฒนพล สิริสุวณโณ (เพชรไชย) และ ⁴ศิวเดชน์ สมโคตร
¹Phrasamu Wongtong Supttho (Tomkum), ²Phrasamu Sudthisak
Sumpunnamethi (Kongmag), ³Phra Phatthanaphon Sirisuvanano (Phetchai),
and ⁴Siwadet Somkote

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹tomkham2558@gmail.com, ²Sudthisak1992@gmail.com,
³pattanaponpetchai@gmail.com, ⁴si-wa-@hotmail.com

Received: October 26,2024; **Revised :**November 15, 2024; **Accepted :**December 28,2024

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยอีเลิร์นนิง ซึ่งมีแนวทางที่สำคัญ ดังนี้ 1) การใช้เว็บไซต์เพื่อช่วยการเรียนการสอน 2) แบบผสมผสาน และ 3) แบบออนไลน์ การเลือกใช้เทคโนโลยีการศึกษาได้อย่างเหมาะสม การศึกษาในยุคใหม่นี้จึงจำเป็นต้องมีช่องทางในการเรียนรู้และช่องทางในการเรียนการสอนและการวัดผลออนไลน์ ที่มีความหลากหลายและมีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงความต้องการผู้เรียน วัตถุประสงค์ของรายวิชา เนื้อหาการเรียนรู้ของรายวิชา และช่องทางในการสื่อเนื้อหาการเรียนรู้ของผู้สอนไปยังผู้เรียนในทุก

¹ อาจารย์, หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

² อาจารย์, หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

³ อาจารย์, หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

⁴ เจ้าหน้าที่, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

แพลตฟอร์ม และทุกรูปแบบการเรียนรู้เพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์ในการกำหนดเงื่อนไขประมวลผลของรายวิชา เงื่อนไขการเรียนรู้ของหลักสูตร และเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทั้งในชั้นเรียน และในรูปแบบออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพตอบโจทย์การศึกษายุคใหม่ ตรงกับความต้องการของผู้เรียน สื่อนี้ของความรู้ของผู้สอนได้อย่างครอบคลุม

คำสำคัญ: การเพิ่มประสิทธิภาพ, การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา, อีเลิร์นนิ่ง

Abstract

This article presents to increasing efficiency social studies learning management by using e-learning. There are important guidelines as follows: 1) Web Facilitated) 2) Blended/Hybrid) and 3) Online. , This leads to an appropriate selection of educational technology. Education in this new era requires learning channels and channels for teaching and assessment online that are diverse and effective and also considering the needs of learners, course objectives, and content of the course. In addition, it requires channels for distributing the content of teachers to learners through all platforms and all learning styles to meet the objectives of defining the condition for the course assessment, and requirement for learning the course and to develop teaching styles both in the classroom and in an online format to effectively serve the needs of modern education that meet the needs of the learners and communicate teachers' knowledge to the learners comprehensively.

Keywords: Increasing efficiency, Social studies learning management, E-learning

บทนำ

เทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นการทำงานโดยการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานนั้นๆ ให้มีผลดีมากยิ่งขึ้น การนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้นั้นก็ต้องแตกต่างกันไปตามลักษณะของงานแต่ละอย่าง ถ้านำมาใช้ทางด้านการศึกษา ก็จะเรียกว่า เทคโนโลยีทางการศึกษา ซึ่งจะเห็นว่า เมื่อมีการใช้เทคโนโลยีในด้านใดก็จะเรียกเทคโนโลยีด้านนั้น เมื่อมีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานในส่วนต่างๆ ของวงการการศึกษา

ซึ่งการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิง (E-Learning) ถือเป็นเทคโนโลยีทางการศึกษาที่สำคัญ เป็นการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางการสื่อสารการเรียนการสอน โดยมีการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ และการสอนที่ออกแบบด้วยวิธีการสอนหลากหลาย มีการนำเสนอเนื้อหาสื่อแบบดิจิทัล การสื่อสาร การมีปฏิสัมพันธ์ และการวัดการประเมินผลผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์

บทความนี้ผู้เขียนมีความมุ่งหมายที่จะนำแนวทางการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิง (E-Learning) สำหรับรายวิชากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เพื่อนำเทคโนโลยีทางการศึกษาสมัยใหม่มาถ่ายทอดความรู้สึกรู้สึก การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างจรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการการสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การศึกษา

การเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิง

การเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิง (E-Learning) (ไพโรจน์ ติรณธนากุลและคณะ, 2556) ใช้การสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตลักษณะออนไลน์ทั้งแบบผ่านสาย (Local Area Network) และไร้สาย (Wireless) มีลักษณะที่ทั้งเหมือนและแตกต่างจากการเรียนผ่านเว็บ (Web Based Instruction : WBI) กล่าวโดยสรุปได้ว่าความเหมือนคือ ทั้งอีเลิร์นนิงได้ถูกออกแบบให้เป็นเสมือนหรือใกล้เคียงกับการเรียนการสอนในห้องเรียนปกติ โดยใช้โปรแกรมระบบจัดการเรียนการสอน (Learning Management System : LMS) เป็นซอฟต์แวร์สำคัญ เพื่อจำลอง วิธีการสื่อสารการสอนจากการสอนปกติในห้องเรียนมาใช้เครื่องมือต่างๆ ของระบบจัดการเรียนการสอน ซึ่งองค์ประกอบของระบบบริหารจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย การเก็บข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียน สถิติการเข้าเรียน การร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ การสื่อสารปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกัน รวมถึงการวัดและประเมินผล เป็นต้น

การเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิง นับว่าเป็นการเรียนแบบผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื่องจากผู้เรียนสามารถเลือกเรียนรู้ด้วยตนเองตามความต้องการ เมื่อมีความพร้อมในสถานที่ใด เวลาใดก็ได้ เนื่องจากเนื้อหาสาระการเรียนรู้ได้ถูกจัดเก็บไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์แม่ข่าย(Server) สื่อสารโดยใช้เครื่องมือในอินเทอร์เน็ต

การพิจารณาว่าการจัดการเรียนการสอนลักษณะใดจึงเรียกว่าเป็นรูปแบบการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิงนั้น Allen and Seaman (2005) สมาคมสโตน ประเทศสหรัฐอเมริกา เสนอแนวคิดการจำแนกรูปแบบของการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิงตามสัดส่วนของเนื้อหาที่นำเสนอทางอินเทอร์เน็ต เพื่อให้เหมาะกับลักษณะของที่เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งสามารถจัดรูปแบบการเรียน

ได้เป็น 3 ประเภท คือ 1) แบบการใช้เว็บเพื่อช่วยการเรียนการสอน (Web Facilitated) 2) แบบผสมผสาน (Blended/Hybrid) และ 3) แบบออนไลน์ (Online)

นอกจากนี้การใช้อีเลิร์นนิ่งยังสามารถแบ่งรูปแบบการเรียนการสอนอีเลิร์นนิ่งโดยการแบ่งตามลักษณะการใช้ประโยชน์ทางการเรียนการสอนโดยสามารถแบ่งรูปแบบการเรียนการสอนอีเลิร์นนิ่งเป็นอีก 3 รูปแบบ คือ

1.อีเลิร์นนิ่งเพื่อเสริมการเรียนรู้ (Supplement) เป็นการใช้อีเลิร์นนิ่งเพื่อเสริมจากการเรียนในชั้นเรียนปกติ โดยยังคงใช้วิธีการสอนแบบเดิมในชั้นเรียนเป็นหลักและใช้อีเลิร์นนิ่งเป็นการเสริมการเรียนรู้ เช่น เป็นบทเรียนทบทวน เป็นเว็บไซต์ความรู้เพิ่มเติม หรือเป็นแบบทดสอบความรู้ที่มีเฉลยและข้อมูลย้อนกลับ

2.อีเลิร์นนิ่งเพื่อการสอนแบบผสมผสาน (Blended / hybrid learning) เป็นการจัดการเรียนการสอนอีเลิร์นนิ่ง และแบบเดิมในชั้นเรียนร่วมกัน โดยมีสัดส่วนการแบ่งจำนวนครั้ง หรือหน่วยการเรียนรู้ที่จะเรียนด้วยวิธีใด ใช้อีเลิร์นนิ่งลดสัดส่วนเวลาในการสอนแบบเดิมในชั้นเรียน

3.อีเลิร์นนิ่งที่เป็นทั้งระบบการเรียนการสอน (Comprehensive replacement) เทียบเคียงได้กับการเรียนการสอนแบบออนไลน์ (Online Learning) การใช้อีเลิร์นนิ่งรูปแบบนี้สามารถจำแนกตามวิธีการจัดการเรียนการสอนได้เป็น 2 วิธีการ คือ

3.1 ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Paced Learning) เป็นการเรียนอีเลิร์นนิ่งที่ทดแทนการสอนปกติโดยเรียนเนื้อหาจาก สื่อการเรียน เครื่องมือสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตและประเมินผลการเรียนของตัวเองวิธีนี้ผู้เรียนสามารถเลือกเนื้อหาและเวลาเรียนตามที่ตนพร้อมและสะดวก ในบทบาทของการกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อ การเรียนรู้วิธีนี้ผู้สอนมีหน้าที่ออกแบบการเรียนรู้ด้วยวิธีอีเลิร์นนิ่งจัดเตรียมสื่อ และกิจกรรมการเรียนรู้ไว้เท่านั้น ผู้สอนไม่ต้องมีบทบาทในขณะที่ผู้เรียนกำลังเรียน

3.2 ผู้เรียนเรียนจากผู้สอนออนไลน์ เป็นการเรียนอีเลิร์นนิ่งที่ทดแทนการสอนในระบบชั้นเรียนโดยเรียนผ่านเนื้อหา สื่อการเรียน เครื่องมือสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต และประเมินผลการเรียนในระบบออนไลน์ โดยผู้สอนเป็นผู้กำหนดกิจกรรมตามระยะเวลา เหมือนการสอนในระบบชั้นเรียน ต่างกันตรงที่ผู้สอนและผู้เรียนไม่ได้เผชิญหน้ากัน (face to face) การเรียนรู้วิธีนี้ผู้สอนรับหน้าที่การออกแบบการเรียนรู้ด้วยวิธีอีเลิร์นนิ่ง จัดเตรียมสื่อ และกิจกรรมการเรียนรู้ ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเครื่องมือสื่อสารการเรียนการสอนตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการสอนออนไลน์

จากการแบ่งรูปแบบอีเลิร์นนิ่งมาแล้ว 2 แนวทางข้างต้น ยังมีแนวความคิดการแบ่งอีเลิร์นนิ่งอีกแนวทางโดยแบ่งตามลักษณะการสื่อสารการเรียนการสอน สามารถแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ คือ

1. การเรียนการสอนแบบไม่ประสานเวลา (Asynchronous Learning Methods) เป็น การเรียนการสอนที่สร้างเว็บไซต์ขึ้นมาเพื่อให้ผู้เรียนเข้าเรียนรู้เนื้อหาวิชา ณ เวลาใดก็ได้ ที่ใดก็ได้ โดยที่ผู้เรียนและผู้สอนไม่ต้องรอเพื่อโต้ตอบกันภายในเวลาเดียวกัน ซึ่งสามารถใช้เครื่องมือสื่อสาร ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต เช่น จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) กระดานข่าว(Web-board) เป็นต้น

2. การเรียนการสอนแบบประสานเวลา(Synchronous Learning Methods) เป็น การเรียนการสอนที่มีผู้ส่งและผู้รับอยู่ในเวลาเดียวกัน โดยใช้การรับการส่ง ข่าวสาร ข้อมูลภายในเวลา เดียวกันหรือพร้อมกัน เกิดการปฏิสัมพันธ์แบบทันทีทันใด เช่น ห้องสนทนา (Chat Room) การ ประชุมผ่านวิดีโอทัศน์(Video Conference) เป็นต้น

สรุปได้ว่ารูปแบบอีเลิร์นนิงที่แบ่งตามแนวคิดทั้ง 3 แนวคิด คือ แบ่งตามสัดส่วนเนื้อหาที่ นำเสนอทางอินเทอร์เน็ต แบ่งตามการใช้ประโยชน์ทางการเรียนการสอน และแบ่งตามลักษณะการ สื่อสารนั้น ทำให้เกิดความเข้าใจถึงลักษณะอีเลิร์นนิงได้ชัดเจนขึ้น

องค์ประกอบการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิง

การเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิงเป็นการเรียนทางไกลที่ผู้สอนและผู้เรียนมิได้อยู่ใน บริบทชั้นเรียนและเวลาขณะเดียวกัน มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามาทดแทน ในที่นี้ขออธิบายองค์ประกอบการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิง ตามรูปแบบการใช้อีเลิร์นนิง ทั้งระบบการเรียนการสอนเป็นหลัก ซึ่งการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิงสามารถแบ่งองค์ประกอบ สำคัญที่ต้องคำนึงถึง เป็น 6 องค์ประกอบ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2562) คือ 1) เนื้อหาและสื่อการเรียน 2) ระบบนำส่งสารสนเทศและการสื่อสาร 3) ระบบการสื่อสารและ ปฏิสัมพันธ์ทางการเรียน 4) ระบบการวัดและการประเมินผล 5) ระบบสนับสนุนการเรียน และ 6) ผู้สอนและผู้เรียน โดยแสดงรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบตามลำดับ ดังนี้

1. เนื้อหาและสื่อการเรียน เนื้อหา(Content) และสื่อการเรียน(Instructional media) เนื้อหาและสื่อการเรียนเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนอีเลิร์นนิง คุณภาพของการเรียนอีเลิร์นนิง เกิด จากสิ่งสำคัญ คือ เนื้อหา ที่ผู้สอนได้จัดรวบรวมไว้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้เวลาส่วนใหญ่ได้ศึกษา และค้นคว้าด้วยตนเอง ด้วยการคิดเชิงวิเคราะห์อย่างมีหลักการและเหตุผลตามเนื้อหาที่จัดเตรียมไว้ ให้ โดยเนื้อหาต้องถ่ายทอดเป็นสื่อการเรียน ในการเรียนอีเลิร์นนิงต้องใช้เนื้อหาและสื่อการเรียน เป็นแหล่งความรู้หลักแทนการเรียนจากผู้สอนในชั้นเรียน ดังนั้นการออกแบบอีเลิร์นนิงต้องให้ ความสำคัญกับเนื้อหาและสื่อการเรียนในลักษณะสื่อดิจิทัล โดยมีการออกแบบเนื้อหาและสื่อการ เรียนที่ยึดหลักสำคัญอย่างน้อย 3 ประการ คือ 1) เนื้อหาและสื่อการเรียนต้องชัดเจน สมบูรณ์ จบ ในตัวเอง ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาผู้สอนให้มาอธิบายอีก 2) เนื้อหาสื่อการเรียนต้องออกแบบให้ผู้เรียน

สามารถวัดความรู้ความเข้าใจของตนเองได้ เป็นระยะและประเมินความเข้าใจของตัวเองในภาพรวมได้ 3) เนื้อหาและสื่อการเรียนต้องออกแบบให้เหมาะสมกับผู้เรียน และทำงานได้ดีในระบบนำส่งสารสนเทศ

2. ระบบการนำส่งสารสนเทศและการสื่อสาร ระบบส่งสารสนเทศในการเรียนอีเลิร์นนิ่งมีหลายรูปแบบทั้งแบบที่ใช้เทคโนโลยีจำนวนน้อยจนถึงระบบที่ใช้เทคโนโลยีจำนวนมากชนิดหากสถาบันการศึกษา หรือผู้สอนเลือกใช้ระบบการนำส่งสารสนเทศและการสื่อสารที่เหมาะสมกับลักษณะผู้เรียน และมีความเสถียร ย่อมจะช่วยส่งเสริมให้เกิดคุณภาพในการจัดการเรียนแบบอีเลิร์นนิ่งได้ดี ระบบนำส่งสารสนเทศในที่นี้ได้แก่ ระบบบริหารจัดการเรียนการสอน (Learning Management System) เครื่องมือนำส่งสารในอินเทอร์เน็ต อุปกรณ์และเครื่องมือในการเรียนอีเลิร์นนิ่ง เป็นต้น

3. ระบบการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ทางการเรียน การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ทางการเรียน เป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาทุกประเภท การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนจะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจมากขึ้น ขณะเดียวกันผู้สอนก็จะได้ทราบถึงความก้าวหน้าของผู้เรียน รวมทั้งสามารถวินิจฉัยความคลาดเคลื่อนในการรับรู้ของผู้เรียนและให้ความรู้ที่ถูกต้องได้ การสื่อสารและการสร้างปฏิสัมพันธ์ในการเรียนแบบอีเลิร์นนิ่งนั้นต้องใช้เทคโนโลยีการนำส่งสารสนเทศและการสื่อสาร ในระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ที่สามารถเชื่อมผู้เรียนและผู้สอนที่อยู่ไกลกันให้สามารถสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กันเสมือนอยู่ในสถานที่เดียวกัน ได้เข้ามาเพิ่มคุณภาพการศึกษาทางไกลได้อย่างดี ระบบการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ทางการเรียนอีเลิร์นนิ่ง มี 2 รูปแบบ คือ 1) ปฏิสัมพันธ์แบบประสานเวลา หรือ ทันทีทันใด (Synchronize) 2) ปฏิสัมพันธ์แบบไม่ประสานเวลา หรือ ไม่ทันทีทันใด (Asynchronize)

4. ระบบการวัดและประเมินผล การวัดและการประเมินผลในการเรียนแบบอีเลิร์นนิ่งที่ต้องใช้หลักการประเมินตามแนวทางการจัดการศึกษาแบบ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีการประเมินระหว่างการเรียนรู้ (Formative evaluation) นั้น ผู้เรียนจะเป็นผู้ประเมินตัวเองเป็นหลัก และผู้สอนจะเป็นผู้ให้คำแนะนำและความช่วยเหลือ และรวมถึงการประเมินหลังเรียน (Summative evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งส่วนใหญ่ประเมินโดยผู้เรียน

วิธีการประเมินผลในการเรียนอีเลิร์นนิ่ง สามารถประเมินจากการตอบคำถาม การทำแบบทดสอบการประเมินจากผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และอาจจะให้ผู้เรียนประเมินผลความรู้ ความเข้าใจออกมาในรูปแบบรายงานหรือการนำเสนองาน ซึ่งสามารถใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีนำส่งสารและการสื่อสารเพื่อแสดงผลการวัดและการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนเช่นเดียวกับการเรียนในชั้นเรียน

5. ระบบสนับสนุนการเรียนรู้ ระบบสนับสนุนการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ แบ่งเป็น 3 ระบบ คือ 1) ระบบสนับสนุนการเรียนรู้ด้านเทคนิค (Technical support) เนื่องจากการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ต้องใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายเป็นสภาพแวดล้อมการเรียนการสอน หากเทคโนโลยีหยุดชะงัก ก็จะทำให้การเรียนการสอนมีปัญหาอย่างยิ่ง 2) ระบบสนับสนุนการเรียนรู้ด้านวิชาการ (Academic support) เพื่อให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำด้านการเรียนการสอน และหลักสูตร 3) ระบบสนับสนุนด้านสังคม (Social support) เพื่อทดแทนสังคมในการเรียนตามปกติ (Tradition) ที่ขาดหายไปของผู้เรียน รวมทั้งช่วยให้กำลังใจ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจ เกิดความมุ่งมั่น ที่จะเรียนต่อจนจบรายวิชา หรือ จบตามหลักสูตร

6. ผู้สอนและผู้เรียน ผู้สอนและผู้เรียนมีความสำคัญกับการเรียนการสอนแบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นระบบการศึกษาทางไกล ความพร้อมของผู้สอนและผู้เรียน เจตคติ (ทัศนคติ) ความรู้ ความเข้าใจในบริบทการเรียนการสอนทางไกลของผู้เรียนและผู้สอนแบบอิเล็กทรอนิกส์และการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนการสอนได้อย่างดี

องค์ประกอบในการเรียนการสอนอิเล็กทรอนิกส์ ที่เป็นการเรียนในระบบทางไกลผู้สอนและผู้เรียนในบริบทที่ห่างกันด้วยสถานที่ ระยะทาง และเวลา ผู้เรียนต้องมีการเรียนด้วยตนเองผ่านเนื้อหาและสื่อการเรียน โดยใช้เทคโนโลยีในอินเทอร์เน็ตด้านระบบนำส่งสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญ ต้องมีระบบการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ทางการเรียน เนื่องจากผู้สอนผู้เรียนอยู่ห่างกัน ขณะที่การจัดการเรียนการสอนแบบอิเล็กทรอนิกส์นั้น ระบบการวัดและประเมินผลสามารถดำเนินการได้โดยใช้เครื่องมือประเมินผลการเรียนที่ระบบได้ออกแบบไว้ นอกจากนี้ยังมีระบบสนับสนุนการเรียนรู้ด้านเทคนิคในคอมพิวเตอร์เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ระบบสนับสนุนด้านวิชาการ และระบบสนับสนุนด้านสื่อสารไวคอยช่วยเหลือผู้เรียนให้สามารถเรียนแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างประสบความสำเร็จ แต่ทั้งนี้องค์ประกอบสำคัญด้านผู้เรียนและผู้สอนนั้นจำเป็นอย่างยิ่งต้องแสดงบทบาทของผู้เรียนแบบอิเล็กทรอนิกส์และผู้สอนแบบอิเล็กทรอนิกส์

ข้อดีและข้อจำกัดของการเรียนการสอนแบบอิเล็กทรอนิกส์

ข้อดีของการเรียนการสอนแบบอิเล็กทรอนิกส์ ที่สำคัญได้แก่

1. ความยืดหยุ่น ความสะดวกสบายและการเข้าถึงข้อมูล ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาบทเรียนตามความต้องการได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ผ่านอินเทอร์เน็ตโดยไม่จำกัดสถานที่และเวลา ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลายทางอินเทอร์เน็ตที่เป็นแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ อันมหาศาล

ผู้เรียนสามารถกำกับการเรียนด้วยตนเองตามอัตราความเร็ว ช้า หรือความก้าวหน้า ความสนใจของตนเอง ดังนั้น วิธีเรียนอีเลิร์นนิ่งจึงช่วยเพิ่มความพึงพอใจและลดความเครียดของผู้เรียนได้ทางหนึ่ง

ผู้สอนสามารถเสนอเนื้อหา ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงแก้ไขเนื้อหา และสื่อการสอนได้ง่าย และสะดวกผ่านอีเลิร์นนิ่ง ทำให้นำเสนอข้อมูลที่ทันสมัยอยู่เสมอ

การเรียนอีเลิร์นนิ่งให้ผลย้อนกลับต่อเรียน สามารถแสดงผลจากการวัดและการประเมินผลได้ทันที

2. ระยะเวลา การเรียนอีเลิร์นนิ่งช่วยประหยัดเวลา ช่วยลดเวลาในการเดินทางของผู้เรียน โดยไม่ต้องเดินทางมาสถานศึกษา และห้องเรียน นอกจากนี้ยังสามารถกำหนดเวลาการเรียน และกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเองได้อีกด้วย

3. การเงิน และค่าใช้จ่าย การเรียนอีเลิร์นนิ่งช่วยผู้เรียนประหยัด ค่าใช้จ่ายของการเดินทาง ค่าที่พักและอาหาร ตลอดจนค่าวัสดุ อุปกรณ์ และคู่มือการเรียนการสอน สถาบันการศึกษาสามารถลดค่าใช้จ่ายด้านอาคารและสถานที่ เงินเดือนของผู้สอน รวมถึงเจ้าหน้าที่ในสถาบัน

4. การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ทางการเรียน การเรียนอีเลิร์นนิ่งทำให้การติดต่อสื่อสารผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตระหว่างผู้สอนและผู้เรียนสะดวกขึ้น ทั้งนี้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนจะดีกว่าเรียนในห้องบรรยายใหญ่ ซึ่งปฏิสัมพันธ์ในการเรียนอีเลิร์นนิ่งช่วยให้ผู้สอนและผู้เรียนใกล้ชิดกันผ่านเทคโนโลยีโดยปัจจัยปฏิสัมพันธ์นั้นมีความสำคัญต่อการสร้างความสำเร็จในการเรียนของผู้เรียนด้วย

ข้อจำกัดการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิ่ง ที่สำคัญได้แก่

1. โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี ซึ่งอาจจะไม่สามารถใช้ได้ในพื้นที่ของประเทศไทยแบบดิจิทัลหรือการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตช้า ซึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อความสะดวกของกระบวนการเรียนรู้ เพราะจะทำให้ผลการรับสารผ่านสื่อประเภทกราฟิก มัลติมีเดียเป็นไปไม่ได้หรือล่าช้า

2. การออกกลางคันระหว่างเรียนอีเลิร์นนิ่ง เนื่องจากผู้เรียนบางคนอาจจะรู้สึกเหงาและโดดเดี่ยวจากอาจารย์ผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้น

3. การขาดการติดต่อของมนุษย์ การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นอื่นๆ บางคนอาจล้าเมื่อยเนื่องจากพฤติกรรมกรรมการเรียนไม่ดีหรือแรงจูงใจต่ำ

4. บางครั้งอาจารย์ผู้สอนที่ไม่สามารถช่วยเหลือและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนได้ในขณะเดียวกับผู้เรียนต้องการได้รับความช่วยเหลือ

5. ผู้เรียนที่เรียนด้วยวิธีอีเลิร์นนิ่งต้องมีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์และบางครั้งไฟล์และการจัดการซอฟต์แวร์ของการเรียนแบบอีเลิร์นนิ่ง ซึ่งอาจจะซับซ้อนสำหรับผู้เรียนที่เริ่มต้น

จากข้อดีและข้อจำกัดของการเรียนอีเลิร์นนิ่งนั้น พบว่าการเรียนแบบอีเลิร์นนิ่ง อาจเหมาะสมกับสภาพการณ์ เหมาะกับผู้เรียน เหมาะกับสถาบันการศึกษาในบริบทที่ต่างกันไป ดังนั้นการเลือกที่จะจัดการเรียนแบบอีเลิร์นนิ่งในรายวิชา หลักสูตร และสถาบันการศึกษาในแบบใดนั้นควรมีการวิเคราะห์บริบทต่างๆ ในรอบด้านก่อนว่าจะมีการจัดการเรียนอีเลิร์นนิ่งในแบบใดจึงเหมาะสมที่สุด ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันต้องยอมรับว่าการเรียนโดยเพิ่มช่องทางการสื่อสารการเรียนรู้แก่ผู้เรียนนั้น เป็นวิธีที่เหมาะสมกับยุคสมัย และยังเอื้ออำนวยต่อบริบทของสังคมในขณะนี้เป็นอย่างยิ่ง

การออกแบบการเรียนการสอนอีเลิร์นนิ่ง (Instructional design for E-Learning)

การออกแบบการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิ่ง มิได้แตกต่างจากการเรียนการสอนที่ได้กล่าวมาข้างต้น โดยสามารถกระทำได้เช่นเดียวกับการออกแบบการเรียนการสอนในห้องเรียนปกติ ทั้งนี้ ผู้สอนแบบอีเลิร์นนิ่งนอกจากจะมีความสามารถในการสื่อสารการสอนเช่นเดียวกับการสอนในห้องเรียนปกติแล้วยังมีความรู้ความสามารถเข้าใจและมีความสามารถอย่างดีในการเลือกใช้เครื่องมือการสอนจากระบบบริหารจัดการเรียนการสอน และเครื่องมือทางอินเทอร์เน็ต เพื่อเป็นเครื่องมือในการสื่อสารปฏิสัมพันธ์ทางการเรียน เนื่องจากผู้เรียนและผู้สอนมิได้พบกันแบบเผชิญหน้าแบบห้องเรียนปกติ การออกแบบระบบการเรียนการสอนเป็นกระบวนการ มีขั้นตอนในการวางแผนอย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้ระบบการเรียนการสอนที่ดี สำหรับการออกแบบระบบการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิ่งจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากแหล่งทรัพยากรที่มากกว่าการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนปกติ รูปแบบระบบการเรียนการสอนจึงมีส่วนสำคัญในการดำเนินการเพื่อประสานกับกลุ่มบุคคลที่เป็นแหล่งทรัพยากรและช่วยดำเนินการให้การเรียนการสอนอีเลิร์นนิ่งเกิดขึ้นได้ (อาณัติ รัตนธิกุล, 2553)

การจัดการเรียนการสอนอีเลิร์นนิ่งนั้นมีความแตกต่างในการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนปกติ เนื่องจากผู้เรียนและผู้สอนอาจมีความแตกต่างกันในเรื่องของเวลา และสถานที่ ผู้ที่จัดการเรียนการสอน อีเลิร์นนิ่งจึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจลักษณะและธรรมชาติของการเรียนการสอนทางไกลที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารด้านคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อกลาง ซึ่งผู้เรียนมักคาดหวังการได้รับปฏิสัมพันธ์จากผู้สอน รวมถึงการตอบสนองความแตกต่าง

รายบุคคลที่มากกว่าในห้องเรียนปกติ ตลอดจนถึงต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการการศึกษาทางไกลผ่านอินเทอร์เน็ต ทฤษฎีการสื่อสาร ทฤษฎีการเรียนรู้ ทฤษฎีระบบ และรูปแบบระบบการเรียนการสอน เพื่อเป็นฐานในการออกแบบการเรียนการสอนอีเลิร์นนิ่งได้ อีกทั้งการออกแบบการเรียนการสอน มิได้เป็นการเน้นที่การถ่ายโอนความรู้ (Transfer of knowledge) จากผู้สอนไปยังผู้เรียนเท่านั้น การเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิ่งจำเป็นต้องคำนึงถึงการออกแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งประกอบด้วยการเรียนรู้ตามอัตราความก้าวหน้ารายบุคคล การมีปฏิสัมพันธ์ในการเรียนการสอนเป็นสำคัญ และสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ตด้วย (วรวิทย์ นิเทศศิลป์, 2561)

สำหรับการจัดการเรียนการสอนอีเลิร์นนิ่งนั้น แบบจำลองการออกแบบการเรียนการสอนอีเลิร์นนิ่งสามารถนำหลักการพื้นฐานในการออกแบบการเรียนการสอน คือ แบบจำลอง ADDIE Model ทั้งองค์ประกอบ 5 ขั้นตอน (วัชรพล วิบูลยศริน, 2558) ดังนี้

1. การวิเคราะห์ ในการออกแบบการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิ่งควรดำเนินการวิเคราะห์รายละเอียด 5 ด้าน

1.1 วิเคราะห์ความจำเป็น

- จัดการเรียนการสอนอีเลิร์นนิ่งในหลักสูตร รายวิชา หรือเนื้อหาอะไร
- จัดการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิ่งเต็มรูปแบบ หรือแบบผสมผสาน หรือเสริม

การเรียนการสอน

1.2 วิเคราะห์เนื้อหา หรือกิจกรรมการเรียนการสอน

- การแบ่งเนื้อหาเป็นหัวข้อใหญ่ หรือหัวข้อย่อย ๆ เพื่อให้มีความชัดเจน กำหนดเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 วิเคราะห์ผู้เรียน

- ข้อมูลผู้เรียน เช่น ระดับชั้น อายุ ความรู้พื้นฐาน เพื่อให้ได้บทเรียนที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

1.4 วิเคราะห์วัตถุประสงค์

- กำหนดวัตถุประสงค์ด้านพุทธิพิสัย คือ พฤติกรรมเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ ด้านจิตพิสัย คือ พฤติกรรมเกี่ยวกับความรู้สึก ค่านิยม ทศนคติ และด้านทักษะพิสัย คือ พฤติกรรมเกี่ยวกับการกระทำหรือการปฏิบัติ

- ระดับชั้น อายุ ความรู้พื้นฐาน เพื่อให้ได้บทเรียนที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

1.5 วิเคราะห์สภาพแวดล้อม

- อุปกรณ์สนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น เครื่องอุปกรณ์คอมพิวเตอร์แม่ข่าย จำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ในสถาบัน ระบบจัดการสอน

- จำนวนผู้เรียนที่มีคอมพิวเตอร์อุปกรณ์คอมพิวเตอร์พกพา สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ความเร็ว

2. ออกแบบ

- การเขียนผังงาน การออกแบบ storyboard เพื่อจัดลำดับความสัมพันธ์ของเนื้อหาแต่ละส่วนบทดำเนินเรื่อง และการออกแบบบทเรียน ภาพ ข้อความ เสียง และมัลติมีเดีย กิจกรรมการเรียนรู้ การกำหนด ปฏิสัมพันธ์การเรียนรู้ และการประเมินผล

- การนำตัวบทบทเรียนที่ผ่านการออกแบบและวิเคราะห์จากขั้นวิเคราะห์มาพัฒนาเป็นการเรียนอีเลิร์นนิ่ง

- การออกแบบหน้าจอภาพ (screen design) การจัดพื้นที่และองค์ประกอบของจอภาพเพื่อใช้ในการนำเสนอเนื้อหา ภาพ กราฟิก เสียง สี ตัวอักษร และส่วนประกอบอื่น ๆ ให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน

3. พัฒนา ขั้นพัฒนาเป็นขั้นตอนของการลงมือปฏิบัติการสร้างบทเรียนตามผลการออกแบบจากขั้นตอนที่สอง ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ต้องอาศัยผู้มีความเชี่ยวชาญหลายด้าน เช่น นักออกแบบคอมพิวเตอร์กราฟิก นักคอมพิวเตอร์ผู้ดูแลและจัดการระบบการจัดการเรียนการสอน (LMS : learning management system)

4. นำไปใช้ การนำเสนอการเรียนผ่านระบบบริหารจัดการเรียนการสอนเผยแพร่บนระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ (network) และสู่การนำไปจัดการเรียนการสอนจริง

5. ประเมิน การประเมินการวิเคราะห์ การประเมินการออกแบบ การประเมินการพัฒนา และการประเมินเมื่อนำไปใช้จริงของระบบอีเลิร์นนิ่ง โดยกระทำระหว่างดำเนินการ คือ การประเมินระหว่างดำเนินงาน (formative evaluation) และประเมินภายหลังการดำเนินงาน (summative evaluation) การประเมินจะทำให้ผู้พัฒนาทราบข้อมูลเพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในขั้นตอนต่าง ๆ

การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามสาระการเรียนรู้

วิธีการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในปัจจุบันมีรูปแบบและวิธีการสอนที่หลากหลาย ผู้สอนควรเลือกวิธีการจัดการเรียนอย่างเหมาะสมกับผู้เรียน จากผลงานวิจัยยืนยันว่าไม่มีการสอนวิธีใดดีกว่าอีกวิธีหนึ่ง แต่วิธีที่เหมาะสม คือ วิธีที่สอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหาวิชา โดยประณาทเทียนศรี (2556) ได้เสนอวิธีการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามสาระการเรียนรู้ทั้ง 5 สาระ ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้ในศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

การเรียนการสอนด้านศีลธรรม จริยธรรมเป็นวิชาที่กล่าวถึงเรื่องควรกระทำและสิ่งที่ไม่ควร
 งดเว้นไม่ปฏิบัติ รวมทั้งเรื่องราวของศาสนาเพื่อให้เข้าใจหลักธรรมคำสอน ที่ต้องศึกษาพิธีกรรมและ
 ธรรมะต่าง ๆ เพื่อจะนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เราสามารถสอนศีลธรรม จริยธรรมได้ 2 รูปแบบ
 คือ การสอนเป็นวิชาเฉพาะ และการสอนโดยการสอดแทรกไปกับวิชาอื่น ๆ ซึ่งการเรียนการสอน
 จริยธรรมจะต้องจัดหลักสูตรให้สัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของผู้เรียน สามารถนำไปใช้ได้ในการ
 ดำเนินชีวิตในแต่ละช่วงวัย

หลักการการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ต้องให้ผู้เรียนเข้าใจเหตุและผล ผู้เรียนต้องคิด
 เป็น สามารถตัดสินใจว่าจะเลือกปฏิบัติอย่างไรให้ถูกต้องเหมาะสม มีการสอนโดยการใช้บุคคลเป็น
 แบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน สอนให้ผู้เรียนปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเคยชิน เช่น การทำความเคารพ มีการ
 ปลุกฝังค่านิยมกับผู้เรียน ให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและการสอนโดยใช้ข่าวเพื่อให้ผู้เรียน
 เกิดการเรียนรู้จากเหตุการณ์จริง

ในการจัดการเรียนรู้สาระนี้ ผู้สอนสามารถประยุกต์ใช้แนวการจัดการเรียนรู้แบบพุทธวิธี
 มาใช้ได้หลายรูปแบบ ได้แก่

1) การจัดการเรียนรู้แบบอุปมาอุปมัย โดยการบรรยายเนื้อหาเปรียบเทียบ เพื่อให้
 นักเรียนเข้าใจ และมองเห็นภาพชัดเจนสมจริง

2) การจัดการเรียนรู้แบบปจฺฉา วิชฺชา เป็นการสอนที่ใช้การถาม ตอบ ระหว่าง
 ผู้สอนกับผู้เรียน เป็นวิธีทำให้ผู้เรียนเกิดปัญญาในตนเอง คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น

3) การจัดการเรียนรู้แบบธรรมสากัจฉา เป็นวิธีสอนที่ผู้สอนเสนอสถานการณ์ที่เป็น
 ปัญหาของการปฏิบัติศีล หรือการขาดหลักธรรม ให้ผู้เรียนสนทนากันได้ข้อสรุป ซึ่งวิธีนี้ผู้เรียน
 จำเป็นต้องมีฐานความรู้พอสมควร

4) การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ เป็นการสอนที่ผู้สอน
 ต้องจัดสภาพแวดล้อม จูงใจ และวิธีการสอนให้นักเรียนเกิดความศรัทธาที่จะเรียนรู้ นำไปสู่การ
 ปฏิบัติ

5) การจัดการเรียนรู้แบบอริยสัจ ซึ่งวิธีการจัดการเรียนรู้คล้ายคลึงกับการจัดการ
 เรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ มีขั้นตอน ได้แก่ (1) ทุกข์ คือ การพิจารณาเพื่อกำหนดปัญหา (2) สมุทัย
 คือ การรู้สาเหตุของปัญหา และหาวิธีแก้ไขปัญหา (3) นิโรธ เป็นการดับทุกข์ คือ การทดลอง การ
 บำเพ็ญ และการเก็บข้อมูล (4) มรรค คือ การหาเหตุผลและลงมือการแก้ปัญหา

6) การจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา เป็นวิธีที่ศีล สมาธิ ปัญญา ผูกมัดให้สงบมั่นคง
 เพื่อให้เข้าใจสภาพความเป็นจริง ฝึกกระบังกิเลส ซึ่งเป็นการสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง

2. การจัดการเรียนรู้ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม

การสอนหน้าที่พลเมืองที่ดี จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจวิถีประชาธิปไตย รู้จักหน้าที่ของตน ใช้สิทธิของตนภายใต้กฎหมาย เป็นผู้ที่มีศีลธรรม รักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ภาคภูมิใจในความเป็นไทย ปลุกฝังค่านิยมที่ดี คิดเป็น เลือกได้โดยใช้วิจารณญาณ เข้าใจและช่วยกันอนุรักษ์ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีไทย

ในการสอนหน้าที่พลเมือง ผู้สอนสามารถสอนเนื้อหาตามหลักสูตรโดยการอธิบาย สร้างสถานการณ์จำลองเพื่อให้คิดแก้ปัญหา เลือกใช้สื่อที่เหมาะสม เช่น การใช้ข่าว บทความมาช่วยกันคิดวิเคราะห์ วิจารณ์อย่างมีเหตุผล โดยเน้นให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ผู้สอนยังสามารถจัดกิจกรรมเสริมเพื่อส่งเสริมการสอนหน้าที่พลเมืองได้ เช่น การจัดตั้งสถานักเรียน กรรมการสหกรณ์ ร้านค้าโรงเรียน การบำเพ็ญประโยชน์ปลุกฝังจิตสาธารณะ การให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญ เป็นต้น

3. การจัดการเรียนรู้ในสาระเศรษฐศาสตร์

วิชาเศรษฐศาสตร์เป็นการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด การจัดการเรียนการสอนสาระเศรษฐศาสตร์ ควรเน้นให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกฝน รู้จักคิด รู้จักตอบ และหาข้อสรุป โดยเริ่มจากการให้ผู้เรียนมองปัญหา จากนั้นคิดแก้ปัญหา เช่น ผู้เรียนมีเงินจำนวน 100 บาท ไปซื้อของ เกิดอยากได้ของหลายอย่าง ให้ฝึกจัดลำดับความสำคัญของสิ่งของ และถ้ากรณีเงินไม่พอจะทำอย่างไร หรือผู้สอนสามารถให้ผู้เรียนได้แสดงบทบาทสมมติการเป็นผู้บริโภค การใช้ข่าวและเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นจริงมาเล่าสู่กันฟังเพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น และพยายามเชื่อมโยงให้ผู้เรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4. การจัดการเรียนรู้ในสาระประวัติศาสตร์

ประวัติศาสตร์เป็นเรื่องของกาลเวลา หลายยุคหลายสมัยต้องอาศัยการศึกษาจากหลักฐานที่หลงเหลืออยู่ เรื่องราวทางประวัติศาสตร์อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากหลักฐานทางวิชาการและเทคโนโลยีที่ค้นพบขึ้นใหม่ ๆ โดยผู้สอนจะต้องคำนึงถึงหลักการสอนประวัติศาสตร์ ดังนี้

- 1) สอนให้ผู้รู้จักแสวงหาความจริง
- 2) การสอนต้องต่อเนื่องไม่ตัดตอนและอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้ ประวัติศาสตร์เป็นเรื่องราวที่ต่อเนื่อง
- 3) ความเชื่อมโยงเหตุการณ์ในอดีตกับปัจจุบันให้เกิดความสัมพันธ์กันเพื่อให้ นักเรียนเกิดความเข้าใจกับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์มากขึ้น

4) ควรฝึกให้ผู้เรียนมีความคิดรวบยอดเรื่องเวลาด้วยการทำเส้นแสดงเวลา ทั้งนี้ จะช่วยให้การจัดลำดับเหตุการณ์ได้ถูกต้อง ตลอดจนฝึกความคิดรวบยอดในด้านสถานที่

5) ใช้อุปกรณ์สื่อการเรียนที่เหมาะสม เพื่อก่อประโยชน์แก่ผู้เรียน เช่น รูปภาพ พิพิธภัณฑสถานจริง ภูมิปัญญาในท้องถิ่น ภาพยนตร์ ของจริง สื่อจากอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

6) การส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าหาความรู้ทางประวัติศาสตร์เพิ่มเติม

7) ผู้สอนมีการสอดแทรกเกร็ดประวัติศาสตร์ เพื่อให้เกิดความสนุกสนานซึ่ง ความมุ่งหมายในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

การเรียนสาระประวัติศาสตร์ที่ทำให้การเรียนการสอนไม่น่าเบื่อ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติสืบค้นด้วยตนเอง ผู้สอนต้องมีเทคนิคการเล่า เรื่อง ถ่ายทอดเรื่องราว มีการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสงสัยและสนใจใฝ่รู้เรื่องราว นอกจากนี้ควรเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ใกล้ตัวผู้เรียนก่อน

5. การจัดการเรียนรู้ในสาระภูมิศาสตร์

ภูมิศาสตร์ เป็นวิชาที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติกับมนุษย์ ทำให้ประชาชนเข้าใจสภาพของประเทศของตนเอง ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญยิ่งขึ้น หลักการจัดการเรียนรู้ในภูมิศาสตร์ มีดังนี้

1) ควรกำหนดขอบเขตของเนื้อหาให้ชัดเจน เพราะขอบข่ายเนื้อหาภูมิศาสตร์ ค่อนข้างกว้าง

2) สอนจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวผู้เรียน จากประสบการณ์เดิมหรือสิ่งที่ผู้เรียนคุ้นเคยก่อน โดยการเปรียบเทียบให้สัมพันธ์กัน สอนจากสิ่งที่ป็นรูปธรรมไปสู่เรื่องนามธรรม

3) ควรกระตุ้นสร้างความสนใจให้นักเรียนเกิดความอยากเรียนรู้ มีความสนุกสนาน เพลิดเพลิน

4) รู้จักใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งปัจจุบันมีสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย ผู้สอนสามารถนำมาเลือกใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาและวัยของผู้เรียน

5) ควรยกตัวอย่างหรือใช้ข่าวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจอนุรักษ์และป้องกันปัญหาของสิ่งแวดล้อม

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า วิธีการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามสาระการเรียนรู้ทั้ง 5 สาระ ประกอบด้วย การจัดการเรียนรู้ในศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม การจัดการเรียนรู้ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม การจัดการเรียนรู้ในสาระ เศรษฐศาสตร์ การจัดการเรียนรู้ในสาระประวัติศาสตร์ และการจัดการเรียนรู้ในสาระภูมิศาสตร์

ผู้สอนควรเลือกวิธีการจัดการเรียนอย่างเหมาะสมกับผู้เรียน โดยคำนึงถึงความสะดวกคล่องกับจุดประสงค์และเนื้อหาวิชาเป็นสำคัญ

บทสรุป

สังคมศึกษาเป็นการศึกษาสังคมในระดับโรงเรียน ผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับสังคมในบริบทที่ผู้เรียนอาศัยอยู่ ซึ่งมีทั้งผู้คนและสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย การเรียนรู้เกี่ยวกับสังคมจะต้องใช้เนื้อหาสาระที่เป็นองค์ความรู้ต่าง ๆ ซึ่งสังคมศึกษาที่สอนในโรงเรียนได้จากเนื้อหาในวิชาสังคมศาสตร์ เนื้อหาจากวิชาสังคมศาสตร์เป็นพื้นฐานสำคัญและจำเป็น เพราะถ้าไม่มีเนื้อหาที่ไม่สามารถสอนได้ ความรู้ในสังคมศึกษามีลักษณะพิเศษ คือ ได้มาจากความรู้ที่คัดสรรจากความรู้ในสาขาสังคมศาสตร์โดยส่วนใหญ่ ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา และมานุษยวิทยา รวมทั้งสาขาวิชาอื่น ๆ ที่เห็นว่าเหมาะสม ซึ่งองค์ความรู้ของสังคมศึกษานั้น สามารถแยกเป็นข้อเท็จจริง มโนคติ และหลักการหรือแนวคิดสำคัญ

โลกในการศึกษายุคศตวรรษที่ 21 เทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นการทำงานโดยการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้นั้นก็ต้องแตกต่างกันไปตามลักษณะธรรมชาติของศาสตร์นั้นๆ ผู้สอนในยุคโลกาภิวัตน์ อยู่ในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การสอนจะยึดหนังสือในการสอนอย่างเดียวไม่ได้ ควรมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาบูรณาการมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน จำเป็นต้องมีการสอนแบบใหม่ให้ทันต่อยุคสมัยหรือทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิง (E-Learning) ในวิชาสังคมศึกษาซึ่งเป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียนมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- ประณาท เทียนศรี. (2556). *การสอนสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาการคิดของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพโรจน์ ตีรณธนากุลและคณะ. (2556). *การออกแบบและการผลิตบทเรียนคอมพิวเตอร์การสอน*. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมคุณภาพ.
- วรวิทย์ นิเทศศิลป์. (2561). *สื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้*. ปทุมธานี : สกายบุ๊กส์.
- วัชรพล วิบูลยศรีน (2558). หลักการออกแบบการสอนบนเว็บตามแบบจำลอง ADDIE เพื่อการสอนสนทนาภาษาไทยเบื้องต้นสำหรับชาวต่างประเทศ (A WEB-BASED INSTRUCTIONAL

DESIGN PRINCIPLE BASED ON ADDIE MODEL TO TEACH FUNDAMENTAL THAI CONVERSATION FOR FOREIGNERS). Srinakharinwirot *Research and Development Journal of Humanities and Social Sciences*, 6(12, July-December), 192–205.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2562). *อีเลิร์นนิ่ง: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ e-Learning: from theory to practice*. www.thaicyberu.go.th.

อานัติ รัตนธิรกุล. (2553). *สร้างระบบe- learningmoodle ฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดยูเคชั่น .

Allen, I. E. and Seaman, J. (2005). *Growing by Degrees: Online Education in the United States*, The Sloan Consortium. [Online]. Retrieved October 10, 2015 From http://www.sloan-c.org/publications/survey/pdf/growing_by_degrees.pdf.